

Тема 7. Команда психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами.

Професійна компетентність педагога інклюзивного класу

План.

1. Команда психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами.
2. Професійна та психологічна готовність педагога до навчання дітей, які мають особливі освітні потреби. Роль асистента вихователя в групі з інклюзивним навчанням: основні функції й завдання, форми співпраці.
3. Особливості співпраці асистента вихователя, вихователя та сім'ї.

Завдання для самостійної роботи:

- Укласти порівняльну таблицю обов'язків учителя та асистента учителя інклюзивного класу.

Загальні обов'язки вчителя / вихователя ВИМОГИ	Спільна діяльність вчителя / вихователя та асистента	асистента учителя / вихователя
Оцінювання		
Планування		
Навчання		
Спостереження		
Звітування		

- Розробити презентацію у програмі Power Point на тему «Команда інклюзивного класу / групи».
- Виписати перелік обов'язкової документації асистента.

Література:

<https://kyiv8.irc.org.ua/dokumentaciya-asistenta-vchitelya-19-34-05-05-04-2021/>
<https://eo.gov.ua/asystem-vchytelia-obov-iazky-navantazhennia-oplata-pratsi-ta-vidminnist-vid-asystema-dytyny/2024/01/18/>
<https://vseosvita.ua/library/embed/01006dek-1b25.docx.html>

Команда психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами.

Усі люди мають сильні та слабкі сторони. Важливо вміти користуватися своїми сильними сторонами для того, щоб взаємодіяти у команді та покращувати її діяльність для досягнення бажаного результату у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами

Одна з важливих умов впровадження інклюзивного навчання у закладі освіти – організація професійного співробітництва, результатом якого має стати освітнє середовище, максимально сприятливе для різнобічного розвитку всіх учнів, у тому числі й учнів з особливими освітніми потребами

Особливістю психолого-педагогічного супроводу в умовах інклюзії є індивідуальний підхід до вирішення завдань особистісного розвитку, навчання і виховання дитини. Результативність психолого-педагогічного супроводу залежить від координованості дій усіх фахівців

Психолого-педагогічний супровід дитини з особливими освітніми потребами в інклюзивному закладі – це взаємоузгоджена комплексна діяльність команди фахівців та батьків дитини, спрямована на створення необхідних умов, що сприяють розвитку особистості дитини, засвоєнню нею знань, умінь і навичок, успішній адаптації, її самореалізації та інтеграції в соціум

До складу команди супроводу дитини з ООП у закладі дошкільної та загальної середньої освіти входять як постійні, так і залучені фахівці

Батьки – важлива частина команди супроводу дитини з особливими освітніми потребами. Вони є джерелом інформації, необхідної фахівцям для ефективної організації психолого-педагогічного супроводу дитини

Примірне положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти регламентує склад, принципи діяльності, завдання, основні функції та питання організації роботи команди супроводу дитини з ООП в Україні.

Вправа «Візьми серветок» *Передайте по колу пачку паперових серветок зі словами: «На випадок, якщо знадобиться, візьміть, будь ласка, собі трохи серветок»*

Після того, як всі учасники взяли серветки, попросіть кожного учасника повідомити про себе стільки фактів, скільки серветок він взяв.

Мозковий штурм «Риси команди»

висловити свої ідеї щодо того, яку групу людей ми можемо назвати командою. Запитайте, які риси характеризують справжню команду, та запишіть їх на дошці чи на великому аркуші паперу.

Проведіть обговорення:

Чи можемо ми назвати командою нашу групу? Чому?

Які з перелічених вами рис команди є найважливішими?

Які з них, на вашу думку, є визначальними у роботі педагогів? З дітьми з особливими освітніми потребами?

Команду зазвичай характеризують такі соціально-психологічні риси:

згуртованість – члени групи тісно взаємопов'язані та діють спільно, вирішуючи конкретні завдання;

сумісність – максимальна задоволеність учасників один одним;

спрацьованість – взаємодія членів групи дає максимально можливий успіх;

спрямованість – наявність загальних цілей, яким підпорядковується діяльність як групи загалом, так і кожного її члена окремо.

Головна ідея будь-якої командної роботи полягає в тому, щоб сильні сторони одних учасників команди компенсували слабкі сторони інших. Таким чином кожен з її членів «підсилюється» іншими.

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ РИСИ КОМАНДИ Згуртованість команди відрізняється міцністю й сталістю психологічних зв'язків між її членами. Вирішальний чинник для посилення згуртованості – підвищення змістовності й спрямованості внутрішнього життя колективу, яке має виходити за межі особистісних інтересів і зосереджуватися на найважливіших напрямках спільної діяльності (С.Д. Максименко). Під час створення команди, проблеми корпоративної сумісності часто виявляються важливішими, ніж навіть професіоналізм. Так трапляється тому, що навчити можна, а скоригувати людські якості надзвичайно важко. Коли люди вміють об'єднуватися в групи, узгоджувати свої погляди, переконання, дії, досягати взаєморозуміння та високих результатів у спільній діяльності, то кажуть про їх психологічну сумісність (Р.С. Немов). Поєднання таких якостей окремих людей у процесі взаємодії, які сприяють успішному виконанню спільної діяльності прийнято називати сумісністю (С.Д. Максименко). Рисою, тісно пов'язаною із сумісністю, є *спрацьованість* – результат взаємодії певних учасників діяльності, що характеризується продуктивністю, емоційно-енергетичними витратами, задоволеністю собою, діловими партнерами та змістом роботи. Основа *спрацьованості* полягає в успішності й результативності саме спільної діяльності, яка передбачає узгодженість у роботі між її учасниками. На відміну від сумісності, що характеризується задоволенням спілкування, *спрацьованість* характеризується задоволенням змістом діяльності. Опосередковано, через зазначені характеристики, як і сумісність, *спрацьованість* регулює ставлення людини до провідної діяльності, праці. Це, своєю чергою, забезпечує *спрямованість* на виконання цілей та успішного досягнення результату.

Загалом, для забезпечення ефективного інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами, є необхідним створення таких умов:

✓ раннє виявлення порушень розвитку і надання психолого-педагогічної допомоги;

- ✓ комплексна психолого-педагогічна оцінка розвитку дитини з встановленням особливих освітніх потреб та позитивних сторін розвитку дитини;
- ✓ організація та доступність інклюзивної дошкільної освіти, її наступність із шкільною інклюзією;
- ✓ психологічна готовність дитини та її батьків до навчання спільно з однолітками з типовим розвитком;
- ✓ тісна співпраця з батьками, консультування батьків щодо розвитку дитини, особливостей методів її виховання і розвитку дитини;
- ✓ формування психологічної, когнітивної та методичної компетентності педагогів загальноосвітніх закладів для здійснення фахового супроводу дітей з ООП в умовах інклюзії;
- ✓ створення спеціальних умов в класі, школі;
- ✓ підготовка учнів з типовим розвитком до взаємодії з однолітками, які мають ООП;
- ✓ *психолого-педагогічний супровід учнів з особливими освітніми потребами командою фахівців: вчителі загальноосвітньої підготовки, асистенти вчителів, корекційні педагоги, медичний персонал, соціальні педагоги, психологи, батьки дитини.*

Що таке психолого-педагогічний супровід дитини?

Психолого-педагогічний супровід дитини з особливими освітніми потребами в закладі освіти з інклюзивним навчанням – це взаємоузгоджена комплексна діяльність команди фахівців та батьків дитини, спрямована на створення необхідних умов, що сприяють розвитку особистості дитини, засвоєнню нею знань, умінь і навичок, успішній адаптації, реабілітації, її самореалізації та інтеграції в соціум.

Психолого-педагогічний супровід — це комплексна система заходів з організації освітнього процесу та розвитку дитини, передбачена індивідуальною програмою розвитку.

Від чого залежить результативність психолого-педагогічного супроводу?

Взаємодія фахівців має ґрунтуватись на таких принципах:

- повага до індивідуальних особливостей дитини з ООП;
- дотримання інтересів дитини з ООП, недопущення дискримінації та порушення її прав;
- командний підхід – комплексність психолого-педагогічного супроводу (супровід дитини з особливими освітніми потребами має здійснюватися на основі комплексного підходу: аналізу порушень функцій розвитку дитини);
- неперервність супроводу (супровід має бути постійним і неперервним, починаючи з раннього віку і протягом дорослого життя);
- системність роботи (робота фахівців має відбуватись в системі, за якої кожна дія і стратегія члена команди відповідають не лише меті окремого

спеціаліста, а й є засобом реалізації загальної мети психолого-педагогічного супроводу дитини);

- конфіденційність та дотримання етичних принципів;
- міжвідомча співпраця – узгодженість роботи (дії фахівців мають координуватись і узгоджуватись, має відбуватись постійне взаємоінформування про роботу кожного спеціаліста);
- активна співпраця з батьками дитини з ООП, залучення їх до освітнього процесу та розроблення ІПР.

Умови ефективності роботи команди:

- ❖ уміння працювати в команді
- ❖ вміння вести діалог
- ❖ використання зворотного зв'язку від інших спеціалістів та батьків дитини
- ❖ вироблення міждисциплінарного понятійно-категоріального апарату.

Перебування дитини з ООП в закладі без психолого-педагогічного супроводу є стихійною або формальною інклюзією, яка приносить лише шкоду і гальмує процес реального впровадження справжнього інклюзивного навчання.

Команда супроводу виконує такі завдання:

- ✓ збір інформації про особливості розвитку дитини, її інтереси, труднощі, освітні потреби на етапах створення, реалізації та моніторингу виконання ІПР;
- ✓ створення належних умов для інтеграції дітей з ООП в освітнє середовище;
- ✓ різнобічний розвиток індивідуальності дитини на основі виявлення її задатків і здібностей, формування інтересів і потреб;
- ✓ збереження і зміцнення здоров'я дітей;
- ✓ корекційно спрямоване виховання школяра як культурної і моральної людини;
- ✓ надання у процесі навчання і виховання комплексної психолого-педагогічної допомоги дитині з урахуванням стану її здоров'я, особливостей психофізичного розвитку; визначення напрямів психолого-педагогічних та корекційно-розвиткових послуг, що можуть бути надані в межах закладу освіти на підставі висновку ІРЦ, та забезпечення надання цих послуг;
- ✓ розроблення ІПР для кожної дитини з ООП та моніторинг її виконання з метою коригування та визначення динаміки розвитку дитини; моніторинг динаміки результатів навчальної, виховної і корекційно-розвиткової роботи, змін в стані здоров'я, інтелектуальній та емоційно-вольовій сферах дитини, її соціальній ситуації розвитку;
- ✓ консультування родини з питань виховання і розвитку дитини з ООП;
- ✓ надання методичної підтримки педагогічним працівникам закладу освіти з організації інклюзивного навчання;
- ✓ професійна взаємодія фахівців.
- ✓ створення позитивного соціального середовища для інклюзії через підготовку учнів з типовим розвитком та їхніх батьків до взаємодії з дітьми з ООП; проведення інформаційно-просвітницької роботи у закладі освіти серед

педагогічних працівників; батьків і дітей з метою недопущення дискримінації та порушення прав дитини; формування дружнього та неупередженого ставлення до дітей з ООП.

Відповідно до висновку ІРЦ, індивідуальної програми реабілітації дитини з інвалідністю (за наявності), Команда супроводу складає індивідуальну програму розвитку дитини з ООП впродовж 2-х тижнів з моменту початку освітнього процесу. ІПР погоджується батьками та затверджується керівником закладу освіти.

Над розробленням та реалізацією ІПР працює команда супроводу дитини, а не один фахівець.

До складу Команди супроводу дитини з ООП входять:

У закладі дошкільної освіти:

постійні учасники: директор або вихователь-методист, вихователь, асистент вихователя, практичний психолог, соціальний педагог, вчитель-дефектолог (з урахуванням освітніх потреб дитини з ООП), вчитель-реабілітолог та батьки або законні представники (*далі*— батьки) дитини з ООП тощо;

залучені фахівці: медичний працівник закладу освіти, лікар, асистент дитини, спеціалісти системи соціального захисту населення, служби у справах дітей тощо.

У закладі загальної середньої освіти:

постійні учасники: директор або заступник директора з навчально-виховної роботи, вчитель початкових класів (класний керівник), вчителі, асистент вчителя, практичний психолог, соціальний педагог, вчитель-дефектолог (з урахуванням освітніх потреб дитини з ООП), вчитель-реабілітолог та батьки) дитини з ООП тощо;

залучені фахівці: медичний працівник закладу освіти, лікар, асистент дитини, спеціалісти системи соціального захисту населення, служби у справах дітей тощо.

Організація роботи Команди супроводу

Загальне керівництво Командою супроводу дітей з ООП покладається на директора або заступника директора з навчально-виховної роботи/вихователя-методиста, який несе відповідальність за виконання покладених на Команду завдань та розподіл функцій між її учасниками.

Робота Команди супроводу здійснюється в межах основного робочого часу працівників.

Однією з організаційних форм діяльності Команди супроводу є засідання її учасників, яке проводиться не менше трьох разів протягом навчального року. За потреби скликаються позачергові засідання. Ініціювати позачергове засідання Команди супроводу може будь-хто з її учасників.

Головою засідання Команди супроводу є директор або заступник директора з навчально-виховної роботи в закладі загальної середньої освіти, вихователь-методист в закладі дошкільної освіти.

Рішення засідання Команди супроводу приймаються за результатами колегіального обговорення інформації кожного її учасника відкритим голосуванням (за умови присутності на засіданні не менше 2/3 від загального складу).

Рішення засідання Команди супроводу оформлюється протоколом, який веде секретар засідання. Протокол засідання підписується головою, секретарем та всіма учасниками засідання.

Секретар призначається із числа складу постійних учасників Команди супроводу.

Щороку в закладах освіти зростає кількість інклюзивних класів. У деяких закладах освіти такі класи створюються вперше. Для того, щоб діти, котрі мають особливі освітні потреби, досягли тих результатів навчання, які передбачені у відповідному Державному стандарті загальної середньої освіти, та могли навчатися в інклюзивному класі разом з іншими дітьми, до штату закладу освіти вводиться посада асистента вчителя. Це визначено частиною 4 статті 33 Закону України “Про освіту”. Посада “асистент вчителя” вже не нова, але, якщо порівнювати з іншими посадами, вона існує не так давно.

Для того, щоб діти, котрі мають особливі освітні потреби, досягли тих результатів навчання, які передбачені у відповідному Державному стандарті загальної середньої освіти, до штату закладу освіти вводиться посада **асистента вчителя**. Це визначено частиною 4 статті 33 Закону України “Про освіту” та частиною 8 статті 44 Закону України “Про повну загальну середню освіту”.

Асистент вчителя забезпечує особистісно орієнтоване спрямування освітнього процесу для учня з особливими освітніми потребами (частина б статті 26 Закону України “Про повну загальну середню освіту”).

Простіше кажучи, асистент вчителя допомагає вчителю здобувати знання та розвивати здібності й навички дитині з особливими освітніми потребами, яка навчається в інклюзивному класі.

Загальні обов’язки асистента вчителя/вихователя

- Спостереження за дитиною з метою вивчення її індивідуальних особливостей, схильностей інтересів та потреб.
- Пристосування навчальних матеріалів (за погодженням з учителем/вихователем та батьками дитини) та освітнього середовища відповідно до потенційних можливостей особливої дитини та з урахуванням її індивідуальних особливостей.
- Навчання особливої дитини використанню розумних пристосувань у навчанні та побуті.

- Підготовка інформації для учасників засідання команди супроводу за результатами спостереження за дитиною щодо її особливостей та потреб.
- Участь у розробці й реалізації індивідуальної програми розвитку, індивідуального навчального плану/індивідуального освітнього плану (для закладів дошкільної освіти).
- Оцінювання рівня досягнення цілей, передбачених в індивідуальній програмі розвитку (спільно з учителем/вихователем).
- Забезпечення ефективного спілкування з учителем/вихователем, дитячим колективом, іншими фахівцями.
- Реагування на непередбачувані ситуації в міру їх виникнення.
- Дотримання вимог конфіденційності.